

Referat från Samma båt-seminariet

Sammanfattat av
Rickard Jakbo, Frilans Riks

Den 10 november 2015 hölls ett Samma båt-seminarium i Stockholm. Seminariet var ett samarbete mellan Frilans Riks, Mälardalens frilansklubb, Ekendistriktet och Förlagsdistriktet. Samma båt går ut på att uppmärksamma att frilansare och anställda sitter i samma båt och påverkas av varandra.

Eddie Pröckl, från Förlagsdistriktet och ledamot i förbundsstyrelsen, öppnade sammankomsten genom att betona att frilansare och fast anställda behöver varandra, för att våra villkor och ersättningar är kommunicerande kärll. Om frilansare blir för billiga ökar risken att de fast anställdas tjänster blir färre. Även journalistiken blir sämre om värdet på journalistiken urholkas.

Kent Werne, författare, frilansande utredare och frilansjournalist, inledde Samma båt-seminariet genom att presentera sin rapport som han tagit fram på uppdrag av Journalistförbundet. Den innehåller dystra siffror om att bland annat en fjärdedel av frilansarna inte kunde ta mer än två veckors semester, att hälften uppgett att det blivit sämre de senaste åren och att endast 46 procent av frilansarna ville jobba som frilansare full tid och helt och hållet. Han kom också med rekommendationer till Journalistförbundet:

- Förbundet bör överväga att åter tillsätta en frilansombudsman, som fanns på kansliet mellan åren 1980 och 1987.
- Komplettera frilansrekommendationen med en miniminivå, motsvarande lägstalönen i Journalistavtalet. Tanken är att skapa ett golv som det ska vara skamligt att gå under för såväl frilansare som inköpande redaktörer.
- Utmana antagandet att kollektivt förhandlade frilansarvoden omöjliggörs av konkurrenslagstiftningen.
- Utveckla den befintliga Frilansstrategin och använd den i högre grad än i dag.
- Tillsätt en aktionsgrupp för höjda arvoden.

En paneldiskussion följde. Utöver Kent Werne (KW) deltog Mattias Schulstad (MS), utredare på Transport (*med ingången om hur man organiserar och mobiliserar i motvind*), Camilla Björkman (CB), frilansguru, säljkursledare och före detta chefredaktör Driva Eget. Moderator var Åsa Ohlsson (ÅO), före detta ordförande i Frilans Riks och före detta ledamot i Journalistförbundets styrelse.

Några intressanta inledande ståndpunkter

KW: På 80-talet fanns det hängavtal till kollektivavtalet med minimirekommendationer om frilansarvoden gällande vissa magasinutgivare, och frågan om kollektiva avtal för frilansarvoden borde ses över.

MS: Vi i Transport har bytt approach från att pracka på folk ett fackligt medlemskap och säga att vi ska fixa allt åt er. Vi hör av oss till företaget med låg organisationsgrad och frågar hur det fungerar, vad fungerar inte, hur ser ni på det? Vi tar reda på vilka som är ledarna och väcker ett intresse. Kanske vi föreslår en kommitté eller ger andra råd för hur de anställda kan hjälpa sig själva. De är medskapande. Det har varit mycket framgångsrikt på sina ställen, och antalet medlemmar har ökat.

CB: Jag förvånas över att vikten av att se sig som företagare inte betonas i rapporten. Det är otroligt viktigt med affärsutveckling i en bransch som omstruktureras.

KW som svar på CB om rapporten: Jag tycker att det snarare är det kollektiva som saknats i arbetet. Jag har varit frilansmedlem i tio år utan att nåtts av en appell om att få mig att gå ihop i ett kollektiv.

ÅO: Går det att göra något åt arvodena med tanke på att obalansen mellan utbud och efterfrågan är så stor?

CB: Även om det finns ett överutbud av journalister ser det olika ut i olika delar av mediebranschen. Konkurrensen är inte lika stor överallt.

KW: Det går att påverka men det är svårt. Förmodligen kommer det bli sämre ett par år innan det kan bli bättre.

MS: Förmodligen kommer journalisterna bli färre. Men jag tror att Journalistförbundet måste fråga sig om var man vill vara om tio år och hur samhället och medierna ser ut då. Alla kan inte vara entreprenörer. Och framgångsrika företagare är nog inte det förbundet ska satsa på.

CB: Nej, visst alla kan inte bli entreprenörer, men om man som frilansjournalist inte kan tänka på sig själv som företagare och entreprenör då bör man sadla om.

KW: I min enkät till arbetsplatsklubbarna framgår att det är relativt få (27 procent av de svarande arbetsplatsklubbarna i Kent Wernes enkät anger att de begärt förhandling om antingen frilansbudgeten, eller frilansars arvoden, eller intag av frilansare.) som jobbat med frågan om frilansbudgetar, eller enskild arvoden. Bland dem som gjort det, var resultaten skiftande. Vissa fick reda på frilansbudgetar och arvoden, andra nekades informationen med hänvisningen att det var affärshemligheter. En del arbetsplatsklubbar säger att de inte har tid med frilansarnas frågor för att det är så mycket ärenden med anställda medlemmar i klubben. Detta tycker jag är förståeligt, men inte försvarligt. För vad man tillåter då är en underbudskonkurrens, vilket inget fack i längden kan tillåta om man ska överleva.

CB: Jag vill uppmana alla er på tidningsförlagen att också se över era affärsmodeller. Det kommer inte komma någon digital Jesus och lösa era problem. Ni måste också sälja er och tänka nytt.

KW: Att jobba fackligt på ett nytt sätt är också en form av entreprenörskap.

De efterföljande diskussionerna.

Eddie Pröckl framhöll att frilansarna måste engagera sig och höra av sig till arbetsplatsklubbarna och be om information och eventuell hjälp. Hasse Hedström, frilans med bakgrund i Mälardalens frilansklubb, invände att det är ett recept på att verkligen bli av med sin uppdragsgivare om man efter att ha förhandlat och kanske tvistat om ett arvode, hör av sig till arbetsplatsklubben och de arbetar för en.

Förslag på lösningar

De cirka 45 deltagarna delades upp i diskussionsgrupper, där de skulle komma med helst ett huvudförslag om hur journalister kan komma framåt när det gäller problemen med underbudskonkurrensen. De uppmanades att inspireras av Wernes förslag samt av Frilansstrategin som antogs av förbundsstyrelsen i fjol.

Grupperna (vars namn hör till den som presenterade gruppens förslag) kom fram till följande:

Grupp "Gert Lundstedt"

Huvudförslag: Frilansombudsman som organiserar/hjälper till att organisera frilansare i nätverk kring arvoden och villkor, samt pushar arbetsplatsklubbarna att stötta frilansare samt informerar om frilansvillkor.

Kompletterande förslag: Journalistutbildningarna bör driva utbildning i hur man driver företag, samt prata om journalistikens roll och hur priset/arvodena påverkar denna.

Grupp "Petteri Karttunen"

Huvudförslag: Att arbetsplatsklubbar redovisar medel- och månadslön offentligt, exempelvis på sjf.se, för de största yrkesgrupperna, och lägsta rekommenderade arvode för olika yrkesgrupper. Detta kan genomföras genom att man börjar med några enstaka klubbar. Ett alternativ att man utgår från statistik som tidningen Journalisten (*källa*

Journalistförbundet centralt?) tagit fram. Sprid sedan till flera klubbar (kontaktpersoner även Thomas Gjerdingen, SR, Anna Flytström, Schibsted Media)

Kompletterande förslag: Ge arbetsplatsklubbarna i uppdrag att aktivt kontakta frilansmedarbetare för att erbjuda och förenkla I-medlemskap. Detta genom att förbundet gör en enkät om vilka uppdragsgivare frilansarna har, samlar detta per arbetsgivare och skickar namnlistor till arbetsplatsklubben. Det skulle kunna kombineras med en kampanj #jagärmedlem med ambassadörer som berättar varför de är i-medlemmar på arbetsplatsklubbar.

Grupp "Ylva Rehnberg"

Tre olika förslag: Ökad transparens när det gäller arvoden. Frilansare kan läras att förhandla bättre. Trygghetssystemen för frilansare kan utvecklas och göras bättre.

Grupp "Stephen Lindholm" (ingen samsyn i gruppen)

Huvudförslag: Vi måste prata om det. Centralt på kansliet gå ut med en vänlig uppmaning till frilansarna att de ska höra av sig till arbetsplatsklubbarna, och att klubbarna välkomnar mejlen.

Alternativa förslag: Använd § 38 i MBL, lagen om medbestämmande i arbetslivet. Stärka samarbetet mellan arbetsplatsklubbar och frilansklubbar.

Grupp "Hasse Hedström"

Huvudförslag: ta fram någon form av frilansavtal på tidningar som redan betalar när rekommendationen. Använd frilansstrategin.

Alternativa förslag: Kartlägga frilansarna på tidningarna och förhandla.

Andra förslag: Sprid information om arvoden till arbetsplatsklubbar, eftersom de flesta inte har en bild av arvodena. Nischning och vidareutbildning av frilansarna.

Grupp "Göran Schüsseleder"

Huvudförslag:

För få känner till möjligheten med I-medlemskap, där frilansare kan bli medlemmar i arbetsplatsklubbar. Därför bör förbundet informera mer om i-medlemskap.

Annat förslag: viktigt att frilansare och de anställda träffas mer. Ett sätt vore genom att arbetsplatsklubben kan be om en lista på de mest anlitade frilansarna och bjuda in dem till sammankomster, till exempel julfester. Genom att lära känna varandra blir det lättare att arbeta tillsammans för att hålla frilansarvodena i nivå med lönerna. Dessutom får man möjlighet att utveckla ett annat gemensamt intresse – det redaktionella innehållet.

Grupp "Henrik Sannesson"

Huvudförslag: Frilansombudsman som ger ökad tyngd åt arbetet med frilansvillkoren.

Alternativförslag: Utbilda frilansarnas i företagandets villkor.